

PORADNIK

BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Wojewódzka
Biblioteka Publiczna
i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

1/2026

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2026

Przewodnicząca zespołu redakcyjnego: Małgorzata Grupińska-Bis

Redaguje zespół: Aneta Szczepaniak-Głębocka

Izabela Wielicka

Anna Smirnow

Okładka: Justyna Wojnowska

Skład i łamanie: Sebastian Gabryel

e-ISSN 2957-0700

Wydawca:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna

i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

60-819 Poznań, ul. Prusa 3

tel. 61 664 08 50

e-mail: poradnik@wbp.poznan.pl

<http://www.wbp.poznan.pl>

WIELKOPOLSKA

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

VII. CYMELIA WIELKOPOLSKIE

Izabela Wielicka

Dział Informacyjno-Bibliograficzny

WBPiCAK w Poznaniu

O WRÓŻEBNYM DZIECIŃSTWIE
WIESZCZA MICKIEWICZA
W „ORĘDOWNIKU NAUKOWYM”
ZE ZBIORÓW BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
MIASTA I GMINY
IM. ANTONIEGO MAŁECKIEGO
W OBORNIKACH

*Antoni Małecki*¹

*Adam Mickiewicz*²

Nie ma wątpliwości co do tego, jak ważna jest rola badaczy literatury. Nie tylko przyczyniają się do ochrony narodowego dziedzictwa, ale pozwalają zrozumieć historyczny i kulturowy kontekst dzieł literackich największych twórców. Bezcenne są zatem godziny filologów, w których cierpliwie i nieustraszenie pochylają się nad spuścizną wieszczów. Legendarnym „strażnikiem polszczyzny” był z całą pewnością Antoni Małecki – ogromny

¹ J. Eder, [Portret Antoniego Małeckiego] [ca 1870], Polona [b.r.], <https://polona.pl/item-view/75239a48-6c63-465b-91dc-6c8ece2b504f?page=0> [dostęp 28.11.2025].

² W. Walkiewicz, *Adam Mickiewicz* 1892, Polona [b.r.], <https://polona.pl/item-view/82366fa8-0aa6-49b0-a1f0-a37b5163c0b7?page=0> [dostęp 28.11.2025].

autorytet naukowy. Niebagatelne znaczenie w jego karierze naukowej miał fakt, że „pamiętał trzech wieszczów”³.

Antoni Małecki dla Polski

Urodził się w Objezierzu 16 lipca 1821 roku⁴. Po pierwszej edukacji domowej podjął naukę w Poznaniu, w Gimnazjum św. Marii Magdaleny. W 1841 roku wstąpił na uniwersytet w Berlinie, gdzie trzy lata później obronił doktorat z filologii na podstawie rozprawy o szkole Platona. Tu także zdał egzamin na nauczyciela gimnazjalnego, dzięki któremu mógł podjąć pracę w szkole, w której sam się kiedyś uczył – w poznańskim Gimnazjum św. Marii Magdaleny – jako wykładowca języka polskiego, łaciny, greki oraz historii.

W latach 1850-1852 był profesorem nadzwyczajnym filologii klasycznej na Uniwersytecie Krakowskim. Ponieważ sprzeciwiał się wprowadzeniu języka niemieckiego jako wykładowego do szkół średnich, został karnie usunięty z uczelni, a rok później otrzymał nakaz opuszczenia Krakowa. Wyjechał wówczas do Poznania i podjął pracę w miejskiej szkole realnej. Po dwóch latach wrócił na akademickie sale wykładowe. Był profesorem filologii klasycznej na Uniwersytecie w Innsbrucku w Austrii, później profesorem zwyczajnym na Uniwersytecie Lwowskim w katedrze literatury i języka polskiego, gdzie wykładał również historię. Ponadto był członkiem austriackiej Rady Szkolnej (Unterrichtsrat) w Wiedniu oraz galicyjskiej Rady Szkolnej Krajowej. Pracę zawodową zakończył w 1874 roku jako rektor Uniwersytetu Lwowskiego. Wciąż jednak żył bardzo aktywnie, współpracując m.in. z: Ossolineum, Radą Miasta Lwowa, Akademią Umiejętności i Serbskim Towarzystwem Naukowym w Belgradzie. Przez wiele lat był posłem na sejm krajowy galicyjski oraz członkiem austriackiej Izby Panów. Od 1888 roku stanął na czele Rady Wykonawczej stowarzyszenia oświatowo-wydawniczego Macierz Polska, we Lwowie, które współtworzył wraz z Józefem Ignacym Kraszewskim oraz Władysławem Bełzą. Misją towarzystwa było szerzenie oświaty ludowej wśród społeczeństwa polskiego za pomocą tanich wydawnictw popularnych. Antoni Małecki był także honorowym członkiem honorowego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego we Lwowie oraz Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

³ P. Czartoryski-Sziler, *Wielcy zapomniani. Antoni Małecki - legendarny strażnik polszczyzny*, „Nasz Dziennik” [b.r.], <https://www.lwow.com.pl/naszdziennik/malecki.html> [dostęp 8.12.2025].

⁴ Niektóre źródła podają datę 5 lipca.

Ostatnie lata jego życia to prezesura w lwowskim Towarzystwie dla Popierania Nauki Polskiej.

Zmarł 7 października 1913 we Lwowie, gdzie został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim.

„Wielki Polak” z „Wielkiej Polski”

Wybitny filolog i historyk literatury pozostawił po sobie szereg prac krytycznych, np. dotyczących twórczości Zygmunta Krasińskiego i Józefa Korzeniowskiego, studiów o pisarzach staropolskich – Janie Andrzeju Morsztynie, Andrzeju Fryczu Modrzewskim i Janie Kochanowskim. Wydał *Wybór mów staropolskich* i *Biblię królowej Zofii*. Ważniejsze studia i rozprawy z zakresu literatury i historii zgromadził w zbiorach: *Z dziejów i literatury* oraz *Z przeszłości dziejowej*. Jako znawca twórczości Słowackiego napisał fundamentalną monografię *Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współczesnej epoki* i opublikował *Pisma pośmiertne Słowackiego*. Dysponował cennymi materiałami pochodzącymi od rodziny poety. Przełomowym osiągnięciem naukowca była *Gramatyka języka polskiego* przygotowana w dwóch wersjach – dla szkół i dla nauczycieli. Był również autorem *Gramatyki historyczno-porównawczej języka polskiego*. Uznany mediewista specjalizował się w historii początków państwa polskiego. Był twórcą *Studiów heraldycznych* i *Lechitów w świetle historii krytyki*. Jako filolog klasyczny ogłosił *Prelekcje o filologii klasycznej i jej encyklopedii*. To jednak nie wszystko. Zajmowała go również twórczość literacka. Spod jego pióra wyszły: *Ostatki* – poemat z życia ludu wielkopolskiego, tragedia *List żelazny* i komedia *Grochowy wieniec, czyli Mazury w Krakowskim*. Autor nazywał je skromnie *fatałaszkami*⁵, jednak dramaty te miały dobre recenzje ówczesnych krytyków, a *Grochowy wieniec* wystawiano w teatrze.

Wobec tylu osiągnięć i zasług dla ojczyzny w niewoli Antoni Małecki cieszył się niezwykle szacunkiem. W 1892 roku otrzymał doktoraty honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Lwowskiego. Pogrzeb miał *prawdźniwie królewski*, a jego trumnie pokłoniło się *wszystko, co jest u nas dostojne i możne*⁶. Latarnie stojące wzdłuż drogi, którą przemierzał kondukt *formalnej manifestacji*⁷ ozdobione były żałobnym kirem. Kroczył nią tłum ludzi, a wśród nich wybitni polscy politycy i naukowcy, żegnając jednego z *najdziałniejszych*

⁵ J. Koller, *O Małeckim dramatopisarzu*, „Kronika Powszechna” 1913, nr 42, s. 700.

⁶ *Nad mogiłą*, „Kronika Powszechna” 1913 nr 42, s. [683].

⁷ *Pogrzeb s. p. A. Małeckiego*, „Nowości Ilustrowane” 1913, nr 42, s. 2.

*i najzaciejszych szermierzy dla sprawy polskiej*⁸. I żegnano go nie tylko honorowo jako naukowca, ale z nostalgią jako *świadka zmarłych czasów*, który był postrzegany jako *ostatni widomy znak polskiego romantyzmu*⁹.

Pochylając się nad sylwetką Antoniego Małeckiego warto przyjrzeć się jego korzeniom, bowiem dzieciństwo i mała – wielkopolska – ojczyzna miały ogromny wpływ na dalsze życie i karierę naukową filologa.

Oficjalne biografie nie mówią o tym, że Antoni był nieślubnym dzieckiem hrabiego Józefa Grabowskiego z Łukowa – oficera napoleońskiego, polityka, działacza publicznego w Wielkim Księstwie Poznańskim, pamiętnikarza i autora pism ekonomicznych, cieszącego się powszechnym szacunkiem kawalera Legii Honorowej. Otóż Grabowski poślubił w 1819 roku Klementynę Wyganowską z Sypniewa. Jego wybranka, spokrewniona z Turnami i Kwileckimi, miała dobre wykształcenie, dużą ogładę towarzyską i arystokratyczne maniere. Do Łukowa przywiozła ze sobą nie tylko skrzynie z posagiem, ale i – jak to było w szlacheckim zwyczaju – *pannę wyprawną*¹⁰. Była nią Rozalia Litwinowicz. Służba dziewczyny polegała na doglądaniu sreber, obrusów i garderoby swojej pani. Skromna – *tkliwa i osjaniczna* – Rozalka odznaczała się talentem poetyckim¹¹. Była autorką drobnych wierszy, które *pisane samorodnie, bez znajomości obowiązujących prawideł lśniły puszką nainwnej prostoduszności*¹². Panna spodobała się Grabowskiemu. Kiedy okazało się, że jest w ciąży, pośpiesznie wydano ją za mąż za zarządcę majątku Turnów w Objezierzu – Mateusza Małeckiego. Wkrótce urodził się Antoni.

Czy Klementyna, *nota bene* współzałożycielka i współredaktorka poznańskiego „Dziennika Domowego” dla kobiet, wiedziała o zdradzie męża? Czy mu wybaczyła? Czy nie była świadoma tego, co się stało? Prawdopodobnie tak. Ponadto rodzicami chrzestnymi Antosia zostali, nie kto inny, tylko Klementyna i Józef Grabowscy. Kum – ojciec bardzo zaangażował się w wychowanie chłopca, zwłaszcza po śmierci Rozalii i Mateusza, traktując go na równi z czworgiem swoich prawowitych potomków. To on wykształcił syna, posyłając go najpierw do poznańskiego gimnazjum, a potem na studia w Berlinie.

A kim był Józef Grabowski dla Antoniego? Na pewno kimś bliskim, bo dedykował mu swoją pracę doktorską. Na pewno mógł liczyć na opiekę i pomoc

⁸ Ibidem.

⁹ *Nad mogiłą*, op. cit., s. [683].

¹⁰ *Rozalia z Objezierza* [w:] Stanisław Wasylewski, *Wspomnienia i szkice z nad Warty*, Poznań 1973, s. 56.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

finansową ojca, ale to nie wszystko. Jego działalność, przekonania i poglądy z pewnością też miały dla chłopca znaczenie. Hrabia nie uczestniczył czynnie w powstaniu listopadowym, ale opiekował się rodzinami uczestników i kierował komitetem zbierającym składki na uzbrojenie ochotników. Udzielał też pomocy emigrantom. Adam Mickiewicz, który spędził w Wielkopolsce sporo czasu, bo od sierpnia 1831 do marca 1832 roku, gościł m.in. w Objezierzu i w Łukowie. Grabowski podejmował wieszczą w swoim domu, podobnie jak jego brata Franciszka. Najpiękniejszy dzień roku 1831, czyli 24 grudnia, bracia spędzili tutaj razem wraz z Wincentym Polem i Stefanem Garczyńskim, biesiadując przy świątecznym stole oraz na pasterce w łukowskim kościółku¹³. Była to ostatnia wigilia autora *Pana Tadeusza* w ojczyźnie. Wyjechał do Dreżna, a potem do Paryża, ale na długo w pamięci zostały mu wielkopolskie krajobrazy, tutejsi ludzie i ich domostwa. Ślady tych wspomnień znaleźć można na kartach wielkiej epopei narodowej, której zamysł prawdopodobnie pojawił się właśnie w Łukowie. Postać Grabowskiego występuje nawet w księdze VII¹⁴.

Wśród tak zacnych i utalentowanych bliskich, w miejscu nasiąkniętym patriotyzmem noszącym ślady polskiego wieszca, wzrastał Antoni Małcki. I co istotne – Mickiewicz nie był dla niego tylko obiektem kultu, ale człowiekiem z krwi i kości, o którym wiedział tak wiele dzięki przyjaźni z jego bratem Franciszkiem.

Franciszek Mickiewicz, mimo poważnej choroby, walczył w powstaniu listopadowym na Litwie. Utworzył nawet własny oddział i został ranny. Za zasługi dla zrywu listopadowego odznaczono go Krzyżem *Virtuti Militari*. Po upadku powstania wycofał się, wraz z korpusem gen. Macieja Rybińskiego, gdzie został internowany. Adam Mickiewicz, który przebywał wówczas w Wielkopolsce, szukał sposobu na uwolnienie brata. Zwrócił się w tej sprawie o pomoc do Józefa Grabowskiego, który pełnił wówczas funkcję dyrektora Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu. I tę pomoc otrzymał. Grabowski sprowadził Franciszka do swojej posiadłości i zalegalizował jego pobyt w Wielkopolsce. Podopieczny pomagał prowadzić gospodarstwo w Łukowie, uczestniczył w polowaniach i szlacheckich zjazdach. W 1859 roku, kiedy Grabowscy przenieśli się w Lubelskie, Franciszek przeprowadził się do majątku Hilarego Baranowskiego – do Rożnowa. Tutaj mieszkał aż do swojej śmierci w 1862 roku.

¹³ Sobczak J., *Wielkopolskie lata Franciszka Mickiewicza*, „Magazyn Wileński” [b.r.], <http://www.magwil.it/archiwum/archiwum/2005/wmw-8/sr-15.htm> [dostęp 16.12.2025].

¹⁴ Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Księga VII, wersy 21-23.

Zaskakująca mowa abiturienta

W 1841 roku Antoni ukończył naukę w Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Zwyczajem wieńczącym rok szkolny była publiczna uroczystość, podczas której rozdawano uczniom świadectwa dojrzałości oraz słuchano trzech mów w trzech językach – polskim, niemieckim i łacińskim – wygłoszonych przez trzech najzdolniejszych abiturientów. Nauczyciel języka polskiego, Antoni Popliński, zaszczytem przemowy obdarzył Antoniego Małeckiego. Młodzieniec sam zaproponował jej temat. Korzystając z rady Grabowskiego postanowił mówić o Adamie Mickiewiczu. Profesor zaakceptował ten wybór, choć wątpił, czy jego faworyt poradzi sobie z tym wyzwaniem. O Mickiewiczu niewiele wówczas było wiadomo. Jednak Małecki, pewny swego, uspokajał mistrza tajemniczo (...) *niech to już będzie mój kłopot; mam takie źródło, z którego warto zaczerpnąć*¹⁵, a swoje wystąpienie zatytułował „O życiu i pismach Mickiewicza”.

Kiedy 21-letni Antoni wygłaszał tę mowę, jej bohater liczył wówczas 43 lata i stał na czele katedry literatur i języków słowiańskich w paryskim College de France. W tym też roku ukazała się biografia wielkiego poety opracowana przez Ludwika Loménie (literaturoznawcę, biografa, eseistę, redaktora, wykładowcę w College de France, członka Akademii Francuskiej), którą zamieścił w wielotomowym dziele *Galerie des contemporains illustres*, czyli *Życiorysy sławnych współczesnych*¹⁶. Z tego świeżego – niemal prosto z drukarni – źródła w dużej mierze korzystał Małecki, przygotowując się do popisu krasomówczego. Polski przekład francuskiej biografii został wydrukowany w „Gazecie Wielkiego Księstwa Poznańskiego” dopiero dwa lata później¹⁷. Nie wiadomo, w jaki sposób dotarła ona do Małeckiego tak szybko, ale świadczyć to może o tym, iż uczeń dołożył wszelkich starań, by rzetelnie spełnić powierzone mu zadanie.

Antoni wzorował na pracy Loménie kompozycję swojego tekstu. Wykorzystał również opisane w niej fakty dotyczące życia i twórczości Mickiewicza, ale wybiórczo – tylko te, które w jego zamyśle malowałyby obraz *wajdeloty ludu, stróża czujnego narodowego ognia*¹⁸. Profesorska kadra musiała być pod wrażeniem przygotowania Małeckiego i podparcia się cenną nowością

¹⁵ Gubrynowicz B., *Antoni Małecki (1821-1913)*, Lwów 1920, s. 11.

¹⁶ Hancyk M., „Adam Mickiewicz” *Louis’a de Loménie jako źródło „O życiu i pismach Mickiewicza” Antoniego Małeckiego* – referat wygłoszony na konferencji popularnonaukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy im. Antoniego Małeckiego w Obornikach, która odbyła się 6 października 2021 r. w Objezierzu.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Małecki A., *O życiu i pismach*, „Orędownik Naukowy” 1842, nr 31, s. 246.

wydawniczą. Bardziej zaskakujące było jednak to, że młodzieniec opowiedział słuchaczom o Mickiewiczu takie historie, o których francuski badacz wiedzieć nie mógł. Przede wszystkim Antoni szeroko przedstawił dzieciństwo poety, które Loménie tylko krótko nakreślił. Zamierzał bowiem dowieść jego naznaczenia prorocstwem wielkiej przyszłości wieszczą – jego *wróżebność*¹⁹. Co prawda obaj zaakcentowali motyw pożaru w Nowogrodzku, którego świadkiem był mały Adaś, jednak Francuz wspomina go jako epizod, będący przyczynkiem do napisania wiersza – zwiastuna wielkiego talentu przyszłego poety²⁰; natomiast Polak skupił się na wrażeniach i wewnętrznych przeżyciach chłopca. Tylko Małecki natomiast przywołał scenę odwiedzin rodzinnych stron poety, tuż przed opuszczeniem Kowna. Obraz Mickiewicza patrzącego na zrujnowany dom, w którym zastał tylko dawną piastunkę i psa miał poruszyć słuchaczy...

Skąd młody człowiek mógł o tym wiedzieć? Otóż miał informacje o Mickiewiczu z pierwszej ręki – od jego brata Franciszka, który mieszkał w Łukowie, w majątku jego ojca.

Loménie, mimo ogromnego szacunku dla polskiego poety, był w swojej pracy dość obiektywny, a nawet krytyczny. Franciszek Mickiewicz odbierał brata przez swój filtr. A jakie było patrzenie gimnazjalisty?

Małecki naświetlił niektóre fakty biograficzne w taki sposób, aby przedstawić twórcę *Dziadów* przede wszystkim jako kapłana i proroka. Ale takie jest przecież prawo mówcy – prawo do własnej wizji i własnego przekazu. Istotne jest to, że oprócz rzetelnego przygotowania i wykorzystania dostępnych mu źródeł, mowa Antoniego była czymś nowym i twórczym – gawędą opartą również na własnych doświadczeniach wychowania w kulcie wieszczą oraz osobistych spotkań z lekturą jego dzieł.

Rocznik „Orędownika Naukowego” 1842 w zbiorach Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy im. Antoniego Małeckiego w Obornikach

Tak jak Małecki uznał dzieciństwo i młodość Mickiewicza za wróżące jego późniejszą chwałę, tak i jego własna abituriencka mowa okazała się jaskółką jego wielkiej kariery naukowej. Otóż Antoni Popliński współredagował z Józefem Łukaszewiczem „Orędownik Naukowy”. Początkowo tygodnik, później dwutygodnik ukazywał się w Poznaniu w latach 1840-1846. Czasopismo –

¹⁹ Kawyn S., *Dzieciństwo wróżebne Mickiewicza w biografii Antoniego Małeckiego*, „Pamiętnik Literacki” 1848, nr 39, s. 476.

²⁰ Wiersz małoletniego Mickiewicza o pożarze w Nowogrodzku nie zachował się, ale w biografii bywa uznawany za debiut literacki poety.

finansowane przez znanego mecenasa Edwarda Raczyńskiego – poświęcone było literaturze, historii oraz krytyce sztuk pięknych. Dzięki współpracy m.in. Juliusza Słowackiego, Wincentego Pola, Joachima Lelewela, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Hipolita Cegielskiego, Ewarysta Estkowskiego, Marcellego Mottego czy Cypriana Kamila Norwida, „Orędownik” miał bardzo wysoki poziom literacki. Za sprawą Poplińskiego, wśród publikacji tak wybitnych postaci, pojawiła się na jego łamach także mowa młodego Antoniego Małeckiego – pierwsza polska biografia Adama Mickiewicza.

Od 1989 roku Antoni Małecki patronuje Bibliotece Publicznej Miasta i Gminy w Obornikach.

– *Był to rok obchodów 650-lecia miasta Oborniki. Ówczesna dyrektorka biblioteki Hilaria Brust szukała wybitnej postaci związanej z ziemią obornicką. Będąc na warsztatach, które odbywały się w Objezierzu, usłyszała o Antonim Małeckim* – mówi **Monika Hancyk, bibliotekarka, specjalistka ds. regionu z Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Obornikach.**

– *Na jego wybór prawdopodobnie miał wpływ mąż pani dyrektor, znany obornicki historyk-mediewista dr Mieczysław Brust* – dopowiada **Mateusz Klepka, dyrektor tejże biblioteki.**

Kolejną ważną datą dla księżnicy był rok 2021. Obchodzono wtedy jubileusz 200 lat urodzin Antoniego Małeckiego.

– *W lipcu, w dniu oficjalnej daty urodzin, otworzyliśmy wystawę „Antoni Małecki z Objezierza do Lwowa”. Na froncie budynku naszej siedziby pojawił się wielki baner, który miał zainteresować mieszkańców postacią naszego bohatera. Powstał także portal www.antonimalecki.pl, który do dziś na bieżąco aktualizujemy. Poświęciliśmy mu dużo pracy, ale było warto, bo jest to miejsce, w którym mamy zebrane wszystkie informacje o patronie, jego dorobek i bibliografię podmiotową oraz wiele źródeł* – wymienia Monika Hancyk. – *Jesienią zorganizowaliśmy konferencję, na którą udało nam się zaprosić wielu gości, m.in. z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i z Ossolineum z Wrocławia. Wydarzeniu towarzyszyła bardzo ciekawa wystawa.*

– *Planowaliśmy pokazać ją we Lwowie, gdzie Małecki rozwinął skrzydła i był bardzo szanowany. Stworzył katedrę polonistyki na Uniwersytecie Lwowskim i pełnił tu funkcję rektora. Ponadto był kuratorem Ossolineum, radnym w Sejmiku i Radzie Miejskiej, przewodniczącym wielu komitetów, np. budowy pomnika Mickiewicza we Lwowie. Niestety, wybuchła wojna i nie udało się tego zrealizować* – tłumaczy Mateusz Klepka.

– *Pokłosiem naszej konferencji była natomiast piękna audycja polskiego Radia Lwów z naszym udziałem, w której nastąpiła wymiana wiedzy o Antonim Małeckim* – zauważa Monika Hancyk.

Z okazji okrągłych urodzin patrona obornicka biblioteka zrobiła sobie prezent, kupując m.in. trzeci rocznik **„Orędownika Naukowego” z 1842 roku**, w którym – w numerach 31 (s. 246-248) i 32 (s. 254-256) – znajduje się artykuł napisany na podstawie mowy wygłoszonej przez Antoniego Małeckiego z pięknym akcentem kończącego naukę w Gimnazjum Marii Magdaleny ***O życiu i pismach Mickiewicza***. Wolumin o wymiarach 26 cm wysokości i 21 cm szerokości oprawiony jest w „marmurkową” tekturę. Grzbiet i rogi oprawy wykonane są chroniącym płótnem.

– *Nie mamy informacji, kto rocznik oprawił i kto był jego wcześniejszym właścicielem. Zakupiliśmy go na aukcji antykwariatu Rara Avis za 480 zł. Nie jest to jakaś zawrotna suma, ale dla nas to bardzo cenna rzecz, ponieważ gromadzimy wszelkie materiały związane z naszym patronem* – twierdzi dyrektor.

O okolicznościach swojego wystąpienia w szkole i opublikowania tekstu mowy w „Orędowniku” Małecki opowiedział ponad 40 lat później w liście do redaktora „Tygodnika Ilustrowanego”²¹. Gdyby nie ten fakt, można by mieć wątpliwości co do jego autorstwa. Pod publikacją widnieją bowiem tylko dwie literki będące skrótem nazwiska – *Mł.*

– *Być może było to podyktowane skromnością absolwenta? Może takie rozwiązanie zasugerował sam profesor Popliński, który jako pedagog zachęcał do pokory swojego wychowanka?* – zastanawia się dyrektor Mateusz Klepka.

Sam Małecki swój młodzieńczy debiut nazwał po latach *lichem artykułem*...²² A jednak pierwsza opublikowana w języku polskim biografia wieszczą, zwłaszcza w Wielkopolsce, zwróciła uwagę czytelników „Orędownika”, a później stała się istotnym obiektem badań dla znawców literatury romantycznej.

Bibliografia i netografia

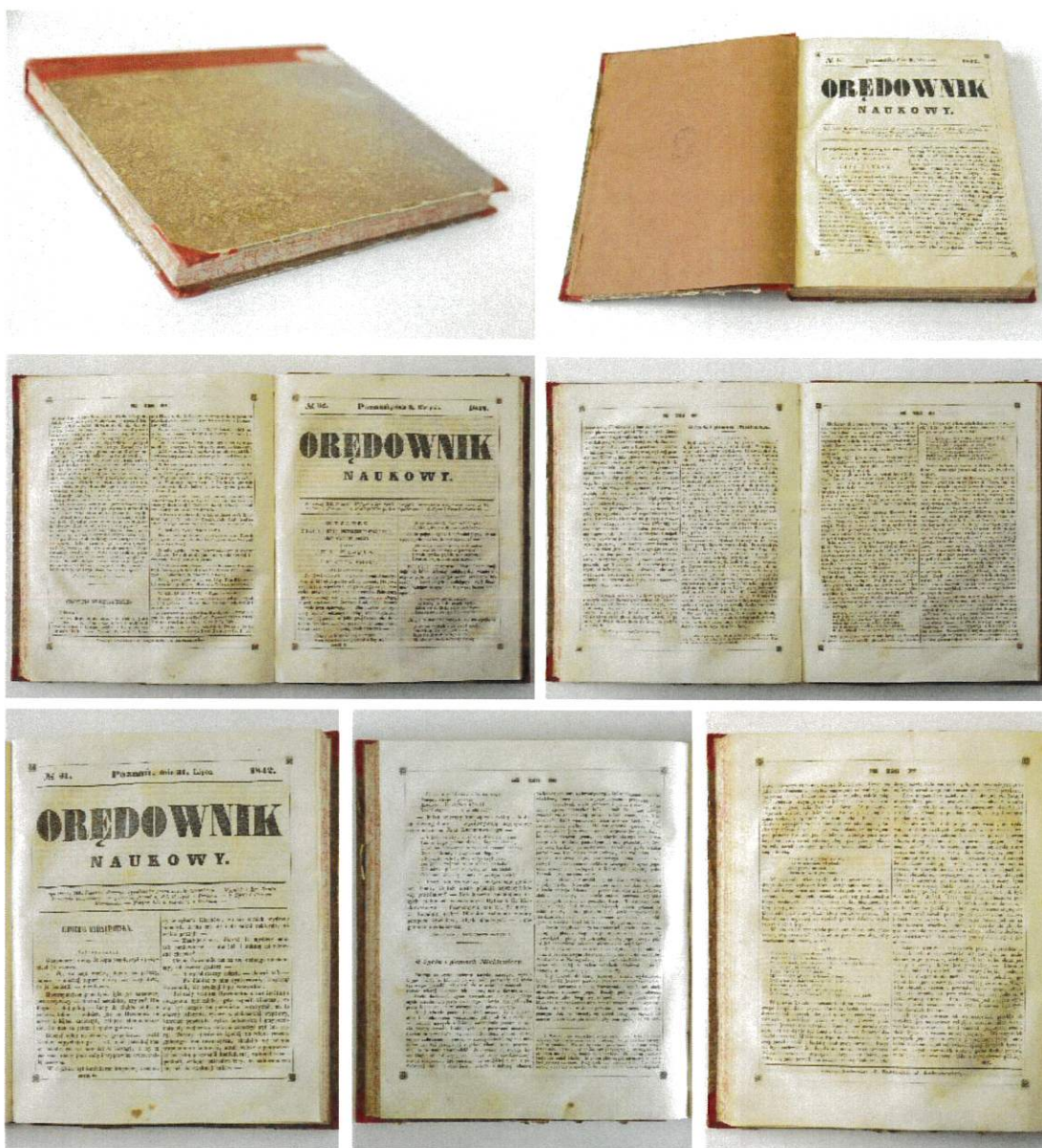
1. Czartoryski-Sziler Piotr, *Wielcy zapomniani. Antoni Małecki - legendarny strażnik polszczyzny*, „Nasz Dziennik” [b.r.], <https://www.lwow.com.pl/naszdziennik/malecki.html> [dostęp 8.12.2025].
2. Gubrynowicz Bronisław, *Antoni Małecki (1821-1913)*, Lwów 1920.
3. Hancyk Monika, „Adam Mickiewicz” *Louis'a de Loménie jako źródło „O życiu i pismach Mickiewicza” Antoniego Małeckiego* – nieopublikowany

²¹ Małecki A., *Miejsce urodzenia Adama Mickiewicza. List dra Antoniego Małeckiego do redaktora „Tygodnika ilustrowanego”*, „Tygodnik Ilustrowany” 1886, t. 1, s. 102, 116-117, 131-132.

²² Gubrynowicz B., op. cit., s. 13.

- referat wygłoszony na konferencji popularnonaukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Publiczną Miasta i Gminy im. Antoniego Małeckiego w Obornikach, Objezierze 6.10.2021.
4. Kawyn Stefan, *Dzieciństwo wróżebne Mickiewicza w biografii Antoniego Małeckiego*, „Pamiętnik Literacki” 1848, nr 39, s. 476-485.
 5. Koller Jerzy, *O Małeckim dramaturgii*, „Kronika Powszechna” 1913, nr 42, s. 698-700.
 6. Kowalczyk Małgorzata Ewa, Wrześniak Małgorzata, *I Grabowski też była kobietą! Dziennik podróży do Włoch z 1810 roku*, „Saeculum Christianum” 2012, nr 2, https://bazhum.muzhp.pl/media/texts/saeculum-christianum-pismo-historyczne/2012-tom-19-numer-2/saeculum_christianum_pismo_historyczne-r2012-t19-n2-s227-289.pdf [dostęp 16.12.2025].
 7. Małeczki Antoni, *Miejsce urodzenia Adama Mickiewicza. List dra Antoniego Małeckiego do redaktora „Tygodnika ilustrowanego”*, „Tygodnik Ilustrowany” 1886, t. 1, s. 102, 116-117, 131-132, <https://antoni-malecki.pl/wp-content/uploads/2021/06/60.-Antoni-Malecki-Miejsce-urodzenia-Adama-Mickiewicza.-Tygodnik-Ilustrowany-1886-t.-1-s.-102-116-117-131-132..pdf> [dostęp 16.12.2025].
 8. Małeczki Antoni, *O życiu i pismach Mickiewicza*, „Oreodownik Naukowy” 1842, nr 31, s. 246-248 i nr 32, s. 254-256. <https://antonimalecki.pl/wp-content/uploads/2021/06/2.-Antoni-Malecki-O-zyciu-i-pismach-Adama-Mickiewicza.-Oredownik-Naukowy-1842-nr-31-32.pdf> [dostęp 16.12.2025].
 9. Małeczki Antoni, *O życiu i pismach*, „Oreodownik Naukowy” 1842, nr 31, s. 246-248 i nr 32, s. 254-256. <https://antonimalecki.pl/wp-content/uploads/2021/06/2.-Antoni-Malecki-O-zyciu-i-pismach-Adama-Mickiewicza.-Oredownik-Naukowy-1842-nr-31-32.pdf> [dostęp 16.12.2025].
 10. *Nad mogiłą*, „Kronika Powszechna” 1913, nr 42, s. [683].
 11. *Pogrzeb ś. p. A. Małeckiego*, „Nowości Ilustrowane” 1913, nr 42, s. 2.
 12. Słowiński Lech, *Małeczki Antoni [w:] Literatura Polska. Przewodnik encyklopedyczny tom 1*, Warszawa 1983, s. 632.
 13. Sobczak Jerzy, *Wielkopolskie lata Franciszka Mickiewicza*, „Magazyn Wileński” [b.r.], <http://www.magwil.lt/archiwum/archiwum/2005/wmw-8/sr-15.htm> [dostęp 16.12.2025].
 14. Wasylewski Stanisław, *Wspomnienia i szkice z nad Warty*, Poznań 1973.

„Orędownik Naukowy” 1842 w zbiorach Biblioteki Publicznej
Miasta i Gminy im. Antoniego Małeckiego w Obornikach

(Fot. Andrzej Gintrowicz)

Prezentacja nabytku „Orędownik Naukowy” – rocznik 1842
przez Mateusza Klepkę, dyrektora Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy
w Obornikach, www.antonimalecki.pl [dostęp 30.12.2025].